

ՕՏԱՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ

ՌՈՒՍԷՑ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՐԱՐԱՍՄԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ.

Ս. Ալեքսանդր Գլխաւոր գաղափարաւոր նախարարներն խորհրդին ներկայացրեց իւր ենթադրութիւնները այն խնդրի առթիւ, թէ ինչ գիւրք պիտի բռնէ պետութիւնը պրաւասլաւ եկեղեցու նկատմամբ, որ հետեւեալ հիմնական կէտերն է պարունակում:

1) Կրօնի և խղճի ազատութեան սկզբունքի ամրապնդելու համար բարձրագոյնս շնորհուած օրէնքները անշեղ գործադրելով՝ կեանքի մէջ՝ կառավարութիւնը պարտաւոր է հիմնական օրէնքների պահանջմամբ աշխուրջ հսկել պրաւասլաւ, պետութեան մէջ տիրող, եկեղեցու իրաւունքների և արտօնութիւնների վերայ:

2) Եկեղեցու պետական իրաւարարութեան սահմանում պաշտպանելով պրաւասլաւութեան շահերը՝ պետութիւնը ընդունում է ռուս պրաւոս- եկեղեցու կատարեալ ազատութիւնը կարգաւորելու իւր ներքին գործերը ժողովական կանոնների, իւր սեփական որոշումների և օրէնքների հիմքերով, հսկելով միայն, որ եկեղ- կարգադրութիւնները համապատասխան լինին պետութեան ընդհանուր օրէնքների հետ:

3) Ընդունելով ընդարձակ վերանորոգութեանց անհրաժեշտութիւնը ռուս. պրաւասլաւ եկեղեցու մասերում՝ պետութիւնը այս մեծ և սուրբ գործը ամբողջովին վերապահում է նոյն եկեղեցու տեսչութեան ի դէմս ընդհանուր համայն ռուսական եկեղեցական ժողովի: Գործակցել ժողովի յաջող իրագործման և դործադրել նորա ապագայ կանոնները կեանքի մէջ ըստ պահանջման պետական օգնութեան՝ կառավարութիւնը իւր պարտքն է համարում:

4) Կառավարութիւնը՝ աչքի առաջ ունենալով պրաւասլաւ ծխերի բարոյական շինութեան յատուկ անհրաժեշտութիւնը՝ ինչ չափով որ վերաբերում է պետութեան մասնակցութեան՝ իւր պարտքն է համարում ընդ առաջ դնալ եկեղեցու կարեքներին, կատարեալ աջակցութիւն ցոյց տալ եկեղե-

ցական նախագծերին, որ պահանջում են պետական իշխանութեան օրինաց սրբազործումը:

5) Այլ և կառավարութիւնը իւր պարտքն է համարում ոչ միայն անբարեկամ եկեղեցու, այլ նոյն իսկ ժողովրդի և պետութեան առաջ մշտապէս հոգ տանել պարտադրու ծխական հոգեւորականութեան պատշաճաւոր ապահովութեան վերայ՝ պետական զանձարանից գումար յատկացնելով:

6) Պրաւոսլաւ եկեղեցականների որդոց, իբրև բահանայուցունների, դպրոցական կրթութիւնը նոյն եկեղեցու տեսչութեան և հայեցողութեան գործն է. ուստի կառավարութիւնը իւր կողմից արգար և օգտակար պիտի համարի իրաւունք տալ հոգեւոր դպրոցների սաներին անարգել տեղափոխուել աշխարհիկ կրթական հաստատութիւնները, պահանջելով՝ որ հոգեւոր և աշխարհիկ դպրոցների ուսման չափը հաւասար լինի:

7) Ժողովրդի կրթութեան գործը ոչ միայն եկեղեցու անկապակի իրաւունքը, այլ նոյն իսկ նորա սրբազան պարաքը համարելով, Կառավարութիւնը՝ թէ գոյութիւն ունեցող եկեղեցական դպրոցները և թէ նոր բացուելիքները՝ ուրիշ վարչութեանց դպրոցներին համահաւասար մի առանձին մեծութիւն պիտի ընդունի միւս ժողովրդական կրթական անդատանի մէջ, որով պետութիւնը պարտաւորուում է բաւարարութիւն տալ Ռուսաստանում ընդհանուր ժողովրդի կրթութեան հասունացած կարիքին:

Քրիստոնեական դիւանագիտութիւնը. Այս յոդուածը, որի բաղուածքը աւելիս ենք «Русь»-ի 86-երորդ համարից, պատկանում է Պետերբուրգի հոգեւոր ճեմարանի ուսուցչապետ հ. Միխայէլ վարդապետին, որ անսպասելի կերպով զոհուեցաւ ուսուցչական ամբիոնից և արտօրուեցաւ задохскій կոչումով փանքը: Յօդուածը մի պատասխան է այն հարցին, թէ կարելի է արդեօք պետական դիւանագիտութիւնը ճշմարիտ բարոյական սկզբունքների վերայ հիմնել:

Քրիստոնէական դիւանագիտութիւնը, որտի դիւանագիտութիւն է. և մի քահանայ դժուար թէ կարող կլինի զուտ դիւանագէտ դառնալ: Ես ընտրել եմ ազգային համայնականութիւնը, որի համար էլ արտօրում են, և որը առաջին տեղն է դնում անձնաւորութեան պաշտամունքը. զի մարդիկ հոգի են. սակայն այսչափ, և ոչ աւելի: Եւ ես կմնամ քրիստոնէայ և մեր քրիստոնէականականութիւնը՝ եւսան չէ քողարացու կամ հակա-

հրէական համայնականութեան: Քրիստոնէական դիւանագիտութեան խնդիրն է մարմնացնել կեանքում այն միտքը, թէ Քրիստոս Գողգոթայից աղքատութեան բոլոր տեսակները, անհաւասարութիւնը, ստրկութիւնը, բանտի ամէն մի լուսամուտը, վաշխառութեան իւրաքանչիւր գործ, ազատ հոգու ամէն մի բռնութիւն մի բիծ է առանց բացառութեան իւրաքանչիւր քրիստոնէի խղճի վերայ, նորա ամօթն ու խայտառակութիւնն է: Այս անսակէտով հարկաւ քրիստոնէութիւնը նայնացնում եմ այն վարդապետութեան հետ, թէ «գրամագլխի աճեցումը» վաշխառութիւնն է: Թէ աշխատաւորինն է դործի ամբողջ տրդիւնքը, որ չէ կարելի բեռնաւորել հոգին և մարմինը ուժից վեր աշխատանքով ևլն:

Սակայն անհաւասարութեան, աղքատութեան և բռնութեան մահով չի վերջանում իմ ձգտումը: Ես աւելին եմ մտածում, այժմեան մարդու մահուան և հոգով ու մարմնով ուժեղ մարդու ծննդեան մասին. որ կստեղծի «երկինք նոր և երկիր նոր»: Ես տենչում եմ, որ ծնուի ամենագօր մի յարգանք դէպի մարդու ատուածութիւնը և նորա ամենակարողութիւնը. իսկ այս հնարաւոր կլինի, երբ մարդու՝ աշխատանքի և ազատութեան իրաւանց հետ կերգուի և «Մարդ Աստուծոյ մատին»՝ Քրիստոսի, որ թափեց իւր արիւնք սրբելու երկրի երեսից աղքատութիւնը, տիրապետութեան և ստրկութեան խայտառակութիւնը և ցանելու նոր մարդու սերմը:

Ես խորին կերպով համոզուած եմ, որ քրիստոնէութեան երեք քառորդ մասը ինձ համամիտ են, միայն սովորութեամբ կուրացած քահանաները պաշտպանում են մի քանի հին տարօնակ դաւանանքներ. բայց իսկապէս հասարակաց վշտով նոքա էլ տանջուած են, շատ լաւ հասկանում են աւետարանի ճշմարտութիւնը և ուստի բոլորն էլ ինձ հետ են: Եւ կգայ ժամը, երբ նորա պարլամենտական պետութեան մէջ կսփռուեն աւետարանական ազատութեան և հաւասարութեան ճշմարտութեամբ:

Հոգեւորականութիւնը եւ բնօրութիւնները. «Ետերբուրգի Ս. Սինոդը մի շրջաբերականով դիմում է թեմական առաջնորդներին և հետեւեալ հրահանգները առաջարկում.

1) Հրաւիրել բոլոր քահանաներին անպատճառ մասնակցել պետական դումայի ընտրութիւններին:

2) Զանալ ըստ կարելւոյն շատ հոգեւորականներ ընտրուեն

պետ. Գում. անդամ. որովհետև հոգևորականութեան աւելի են ծանօթ երկրի կարիքները.

3) Ընտրութիւնները սկսել մաղթանքներով և բացատրել ընտրութիւնից սպասելիք վնասն ու օգուտը, նայելով ընտրեալներին ձգտմանց.

4) Զերմաջերմ համոզել, որ վտղով կամ գինով չծախեն ընտրողները իրենց ձայնը, չհաւատան սուտ խոստմանց, չքաշուեն հալածանքից և ծաղրից, այլ առաքեալների և մարտիրոսների քաջութեամբ կանգնեն Քրիստոսի հաւատի համար:

5) Պետական խորհրդի անդամ ընտրելուց առաջ՝ կատարել մաղթանք և առաջնորդը կամ ժողովրդի յարգելի մի քահանայ քարոզ խօսի:

6) Օրհնել ընտրողներին և ապա ընտրեալին խաչ ու աւետարանով և յորդորել, որ կանգնէ պինդ հայրենիքի, հաւատի և թաղաւորի համար, և խոստումն առնել ընտրուող անդամից հէնց եկեղեցում:

7) Յանձնարարուում է թեմական առաջնորդներին, եթէ հնարաւոր և օգտակար համարեն, տալ որոշ հրահանգներ՝ նայած տեղական պայմաններին, իրենց ստորագրեալ հոգևորականութեան առանձին շրջաբերականներով:

—

Մինակի եպիսկոպոս Սրբազան Միխայէլը մի շրջաբերականով դիմում է իւր թեմի քահանաներին և բացատրելով ընտրութեանց ունենալիք հետեւանքը եկեղեցու և պետութեան համար՝ մանրամասն հրահանգ է տալիս, որով նորա գործունեայ մասնակցութիւն պիտի ունենան և աշխատեն յօգուտ այն կուսակցութեան, որ «իսկական ռուս մարդկանց» կուսակցութիւն է կոչուում, որին և ինքը վաղուց յարել է:

—

Նիկողայ Սրնատսկի քահանան համարձակուել է իւր ժողովրդին բացատրելու մահուան պատժի հակառուածային լինելը թէ «Մի սպաներ»: Իսկ գիւղացիք մասնել են, թէ հակաառաջական քարոզութեամբ է պարապում և գրգռում է ժողովրդեան օրինաւոր իշխանութեան դէմ. թեմական առաջնորդը զրկել է նորան քահանայագործութիւնից և աքսորել վանք ապաշխարելու:

—